

ISSN 2587- 2001

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:1 – Sayı:2- Kasım 2017

koynunda büyüdük

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001

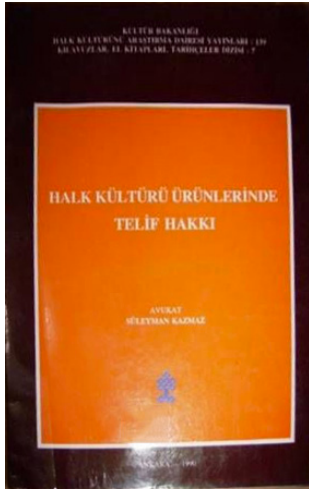

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
GENÇDES

TELİF HAKLARI ÜZERİNE HUKUKİ BİR İNCELEME: HALK KÜLTÜRÜ ÜRÜNLERİNDE TELİF HAKKI

KİTAP TANITIMI

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ*

Süleyman Kazmaz. (1990). *Halk Kültürü Ürünlerinde Telif Hakkı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları. 112 s.

Halk kültürü alanında önemli çalışmaları olan hukukçu Süleyman Kazmaz'ın kıymeti haiz çalışmalarından biri de 1990 yılında yayımlanan *Halk Kültürü Ürünlerinde Telif Hakkı* adlı kitabıdır.

Halk kültürü ürünlerinde fikrî mülkiyet konusunun incelenmesi ve kitabın yazıldığı dönemde geçerli olan yeni hukukî düzenlemelerde göz önünde bulundurulabilecek esaslara ilişkin görüş ve düşüncelerin ortaya konulması amacıyla hazırlanan eser,

ön söz, iki bölüm ve ekler kısmından oluşmaktadır.

Yazar, eserin ön sözünde kitap hakkında genel bilgiler verdikten sonra ülkemizde halk kültürü çalışmalarının öncülerinden olan hocası Ahmet Kutsi Tecer'i minnet ve şükranla anmıştır.

* Arş. Gör. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, damlanur.kucukyildiz@hotmail.com

Eserin birinci bölümünde genel olarak fikrî mülkiyet haklarının doğuşu ve özellikleri üzerinde durularak Tanzimat'tan günümüze kadar bu alandaki yapılan hukukî düzenlemelere kısaca değinilmiştir. Birinci bölümde sırasıyla şu başlık ve konulara yer verilmiştir: “Telif Hakkının Doğuşu ve Özellikleri”, “Bilgi, Fikir ve Sanat Hakları”, “Bilgi Alanında Mülkiyet Hakkı: Sınâî ve Ticarî Mülkiyet”, “İhtira Beratı (Patent Hakkı)- Alâmeti Farika (Marka) ve Haksız Rekabet”, “Telif Hakkı-Telif ve Tercüme Nizamnamesi-Kitap Tab'ı Hakkında Nizamname-Hakkı Telif Kanunu”, “Yeni Düzenlemeler: Borçlar Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu- Sinema ve Müzik Eserleri Kanunu.”

Kitabın asıl konusunu ikinci bölüm oluşturmaktadır. Yazar, bu bölümde halk kültürü ürünlerinin niteliği ve bu alanda yapılan çalışmaları genel çizgileriyle ele aldıktan sonra türleri fikri mülkiyet açısından incelemiştir.

İkinci bölümün ilk başlığı “Halk Kültürü Ürünlerine Genel Bir Bakış” adını taşımaktadır. Kazmaz, yaratıcıları bilinen ve unutulmuş diye ikiye ayırdığı kültür varlıkları hakkında genel bilgiler verdiği bu kısımda; medeniyetin halk kültürü ile başladığını, adım adım gelişerek ve öteki kültürlerle de temas kurarak millî medeniyetin yaratılmasına ve insanlığa mal olan dünya medeniyetinin gerçekleşmesine ortam hazırladığını, bu yüzden bütün medeniyetlerin temelinde halk kültürünün yattığını belirtir (Kazmaz 1990: 38).

İkinci bölümün diğer bir konusu olan “Halk Kültürü Çalışmalarının Gelişmesi” kısmında ise Tanzimat dönemine kadar uzayan halk kültürü çalışmalarının Cumhuriyetle birlikte yaşadığı gelişme dönemine değinilmiştir. Telif hakkı düzenlemelerinde esasın, hakkın konusu ile sahibi arasındaki ilişkinin sağlam temellere bağlanması olduğu, bunun yanında halk kültürü ürünlerinin korunması, geniş kitlelerin sanat ihtiyaçlarının karşılanması, yüksek düzeyde yeni eserlerin üretilmesine yönelik çalışma imkânlarının hazırlanmasının da getirilecek yeni hükümlerin amacı olması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur.

Yazar, bu bakımdan halk kültürü ürünlerinde fikri mülkiyet konusunda düzenlemeler yaparken kişilerin haklarını korumak kadar toplumun ihtiyacının karşılanması ve yeni eserlerin gerçekleşmesi imkânlarının hazırlanmasının da göz önünde bulundurulması, ikisi arasında denge kurulması gerektiğine vurgu yapmıştır (Kazmaz 1990: 48).

“Halk Kültürü Ürünleri ve Fikir Mülkiyeti” başlıklı kısımda fikri mülkiyet hakkına değinilerek kişilerin fikri haklarının olduğu ve bu yüzden sahibinden alınan ürünlerin yayınlanmasının izin ve muvafakata bağlı olduğu söylenir.

Halk kültürü ürünlerini bir yönüyle tabiat varlıklarına benzeten yazar, bunların köyde, kasabada, kısmen de şehirde, kendi ortam ve şartları içinde doğup çevrenin ihtiyacını karşıladığını söyler. Bununla birlikte her kültür eseri gibi yaratıcısının insan olduğunu; şiiri, türküyü söyleyen şair; aleti, vasıtayı yapan usta olduğunu, hepsinin de maddi, manevi güç harcayarak, özellikle bilgi, fikir ve sanat gücü sarf ederek meydana getirdiği bu eserler üzerinde fikri mülkiyet hakları olduğunu dile getirir (Kazmaz 1990: 49).

Fikrî mülkiyetle ilgili düzenlemelerin, eser sahiplerinin haklarını korumaya yönelik olduğunu söyleyen Kazmaz, bu ilkenin halk kültürü ürünlerine uygulanabilmesi için önce eserin sahibini belirlemek gerektiğini, çünkü hakkın kişiye bağlı olduğunu, sahibi bilinmeyen bir hakkı yerine getirmenin mümkün olmadığını belirtir (Kazmaz 1990: 49).

Süleyman Kazmaz, halk kültürü ürünleri üzerinde hak iddiasında bulunabilecek kişileri; eserin sahibi, kaynak kişi ve araştırmacı olmak üzere üç grupta toplamaktadır (Kazmaz 1990: 50). Bu kişilerin çeşitli durumlara göre eser üzerinde hak sahibi olabileceklerini vurgulayan Kazmaz, görüşme ve gözlem yöntemiyle derlenen halk kültürü ürünlerinde fikri mülkiyet hakkının kimlere ait olduğu üzerinde durur. Gözlem yönteminde eser, tamamen araştırmacı tarafından vücuda getirildiği, sarf edilen güç derlemeciye ait olduğu için eserin bütün haklarının araştırmacıya ait olduğunu, fakat adları ve konuşmaları yazılarda, resimleri görüntülerde yer alan kişilerin eser üzerinde hak iddiasında bulunabileceklerinin düşünülmesi gerektiğini söyler. Görüşme yönteminde ise ilk bakışta hakkın sahibinin araştırmacı olduğu ileri sürülebilse de mesele derinlemesine incelendiğinde aynı eser üzerinde ürünlerin sahipleriyle kaynak kişilerin de hak iddiasında bulunabileceklerinin anlaşıldığını dile getirir.

Yukarıda değinilen konuların dışında ikinci bölümde, “Sahibi Bilinen Halk Kültürü Ürünlerinde Mülkiyet Hakkı”, “Birden Fazla Sahibi Olan Halk Kültürü Ürünlerinde Mülkiyet Hakkı”, Köy Tiyatrosunda ve Tiyatro Niteliğindeki Köy Oyunlarında Mülkiyet Hakkı”, “Topluma Mal Olan, Sahibi Belli Olmayan Halk Kültürü Ürünlerinde Mülkiyet Hakkı”, “Kaynak Kişi”, “Musiki Eserlerinde Mülkiyet Hakkı”, “Halk Oyunlarında Mülkiyet Hakkı”, “Maddî Halk Kültürü Ürünlerinde Mülkiyet Hakkı”, “Halk Kültürü-Fikir Hakları-Halk Kültürü Arşivi-Halk Kültürü Müzeleri” başlıkları yer almaktadır. Kazmaz, bu başlıklar altında meselelere kesin çözümler getirmenin ötesinde sorunlar ve

uygun görülen esaslara ilişkin düşünceleri açıklamakla yetinmiştir. Bu başlıklar altında ayrı ayrı ele alınan köy tiyatrosu, maddi halk kültürü ürünleri, halk oyunları vb. ürünler ve bu ürünlerin yaratılması sonucunda kişilerin bunlar üzerindeki mülkiyet haklarına örnekler verilerek açıklama yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Yazar, kişilerin fikri haklarına değinirken genel olarak araştırmacılara yayının serbestliği tanınması, sahiplerinden, sahibi belli olup da başkalarından alınan eserlerin derlenmesinden ötürü araştırmacılara yükümlülük getirilmemesi gerektiğini üzerinde yoğunlaşır. Bu ürünlerin derlenmesi ya da yayınlanması sırasında çeşitli sebeplerle araştırmacının zor durumda kalması durumunda halk kültürü ürünlerinin kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalabileceği düşüncesiyle bu tür kayıplara meydan verilmemesi için hukuki yönden ele alındığında güçlükler yaratacak bu durumların yeni düzenlemeler getirilerek araştırmacılara biraz daha serbestlik tanınması gerektiğini ifade eder.

Kısaca ifade etmek gerekirse yazar, kişilerin bu ürünler üzerindeki fikri haklarını ayrıntılarıyla dile getirdikten sonra başlı başına bir kitap teşkil edecek ve bu şekilde yayımlanacak eserlerin manevi ve mali haklarının bilinen sahiplerine tanınmasının, bunun dışındaki derlemelerin araştırmacıya ait olmasının, kaynak kişinin ise kabul ettiği takdirde adının yazılmasıyla yetinilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir.

Eserin ikinci bölümü, “Halk Kültürü-Fikir Hakları-Halk Kültürü Arşivi-Halk Kültürü Müzeleri” başlığıyla sonlanmaktadır.

Bu bölümde, günümüzde halk kültürü arşivi ve müzelerinin gerekli olduğunu dile getiren yazar, arşivde, yayınlanmış ürünlerin illere, konulara, sahip, kaynak kişi ve araştırmacılara; yayın, derleme ve tescil tarihlerine göre sicillerinin tutulması gerektiğine değinir. Ayrıca vücuda getirdikleri, öğrendikleri ve derledikleri eserleri yayımlama imkânı bulamayan halk sanatçılarının, kaynak kişilerin ve araştırmacıların ellerinde bulunan halk kültürü ürünleriyle; sahiplerinin, kaynak kişilerin izin vermemeleri ya da benzeri sebepler yüzünden yayımlanamayan eserlerin koruma süresi sonuna kadar arşivde saklanması, kanunî süre dolduktan sonra yayım alanına aktarılması gerektiğinden bahseder (Kazmaz 1990: 105).

Bölümün devamında yazar, arşivde korunacak eserlerden sahibi bilinenlerle araştırmacı ya da kaynak kişilerden alınanlar için mali hakların devri ko-

nusunda sözleşme yapılması gerektiğini, yapılmadığı takdirde eserin hizmete sunulmaması gerektiğini ifade eder (Kazmaz 1990: 107).

Maddi kültür ürünlerinin yok olmasını önlemek, kuşaklar arasındaki kültür bağının kopmasına meydan vermemek bakımından halk kültürü müzelerine fazlasıyla ihtiyaç olduğunu söyleyen yazar, illerde kurulması düşünülen müzelerde, sahiplerinden satın almak ya da bağış kabul etmek şeklinde geçmiş dönemlere ait halk kültürü varlıklarının toplanması ve sergilenmesinin gerekliliğinden bahsederek cümlelerini sonlandırır (Kazmaz 1990: 108).

Çalışma “Ekler” kısmıyla sona ermektedir. Yazar, burada Tanzimat’tan bu yana telif haklarıyla ilgili uygulamaya konulan mevzuatı kapsayan açıklamalı iki liste vermiştir. Bu listeler “Telif Haklarıyla İlgili Düzenlemeler” ve “Sinema, Film ve Video İle İlgili Düzenlemeler” başlıklarını taşımaktadır.

Süleyman Kazmaz, bu eseriyle halk kültürü alanında çalışma yapanların, bu ürünleri üreten, aktaran ya da derleyen kişilerin fikri mülkiyet haklarını bilmelerinin, daha sonra yaşanabilecek problemleri önlemek açısından gerekli olduğunu vurgular. Halk kültürü ürünlerinde telif haklarıyla ilgili işin hukuki boyutunu da bilen biri olan Süleyman Kazmaz’ı böyle bir çalışma yaptığı için rahmet ve minnetle anıyoruz.

Pir Murat SİVRİ

SEFERBERLİĞİN İLANINDAN SARIKAMIŞ HAREKÂTI'NA KADARKİ GELİŞMELERDE HAFIZ HAKKI BEY

Ferdi AKBAŞ

GÖRDES İLÇESİNİN EĞİTİM COĞRAFYASI

Burak Muhammet GÖKLER

BELEN ABDURRAHMAN PAŞA TÜRBESİ VE MEZARLIĞI

Nagehan GÜLER

ÂŞTİYÂNÎ'YE GÖRE HÜLÂGÛ HÂN'IN SİYASETİNE KISA BİR BAKIŞ

İlker ÖNAL /Kadir BENDAŞ

SİNOPTİK ÇAĞDA GÖZETİMİN MORFOLOJİSİ:TAKİP EDİLMEK VE İNTERNET REKLAMCILIĞI

Yavuz KILIÇ / Gülsen HIRA

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI OSMAN ERGİN YAZMALARİ OE_YZ_0119 NUMARAYA KAYITLI MECMÛ'ADAN HAREKETLE YÛNUS DÎVÂNINA İLAVE TEKLİFLER

Gözde KARAKAYA

PLATON'UN DEMOKRASİ ANLAYIŞINA UYGUN İNSAN FİGÜRÜ

Uğur KARCIOĞLU

TÜRK KÜLTÜRÜNDE ATIN ÖNEMİ VE ATA SPORLARIMIZDAN ATLI CİRİT OYUNU

Büşra COŞANAY

TASAVVUF DÜŞÜNCESİNDE SEYR U SÛLÛK ÜZERİNE BİR İNCELEME

Neslihan Aybike CEYLAN

KAMU HUKUKU (GENEL KAMU HUKUKU) SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE HAKLARIN BÜTÜNLÜĞÜ İLKESİ

Necmiye ÖZBEK ARSLAN

GELİBOLULU ÂLÎ'NİN MİHR Ü MÂH MESNEVİSİNİ JUNG'İN ARKETİPSEL SEMBOLİZM KURAMI AÇISINDAN OKUMA DENEMESİ

Hasan DEMİRCİ

24 TEMMUZ 1923 TARİHLİ LOZAN (LAUSANNE) BARIŞ ANDLAŞMASI'NIN TÜRK VE DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN YERİ VE ÖNEMİ

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ

TELİF HAKLARI ÜZERİNE HUKUKİ BİR İNCELEME: HALK KÜLTÜRÜ ÜRÜNLERİNDE TELİF HAKKI / KİTAP TANITIMI

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

ISSN 2587-2001

9 772587 200005